
EDITORIAL

MIROSLAV VEPŘEK

Tyto řádky píšu s velkou radostí, avšak zároveň se ukazuje jako velmi těžký úkol vtěsnat do relativně krátkého textového tvaru charakteristiku osoby vážené, milé a blízké. Vzhledem k tomu, že převážná část obsahu tohoto čísla našeho časopisu je věnována životnímu jubileu doc. PhDr. Heleny Bauerové, naší emeritní kolegyně z Katedry bohemistiky Filozofické fakulty UP v Olomouci a učitelky nejen v oboru paleoslovenistiky, ale též v mnoha dalších oblastech spojených s univerzitním životem, je mou milou povinností věnovat jí i tento editorial.

Ačkoliv Helena Bauerová absolvovala univerzitní studia v Brně (obor čeština – srbochorvatština), svoji profesní dráhu spojila plně s olomouckou filozofickou fakultou. Zde působila aktivně od svého nástupu v roce 1974 až do odchodu do penze v roce 2010, tedy dlouhých třicet šest let. Z dob brněnských studií vzpomínala na řadu vynikajících pedagogů, především na prof. Radoslava Večerku, prof. Arnošta Lamprechta a nejvíce na dr. Ludmilu Pacnerovou, kterou v nadsázce, ale zároveň se vší vážností, nazývala svojí staroslověnskou maminkou.

Při svém působení v Olomouci ještě plně zažila poměry komunistické totality, jež snad posílily její morální integritu a autoritu osobnosti, která si nade vše váží lidské svobody a důstojnosti. I tyto vlastnosti, samozřejmě spolu s odbornou erudicí, ji kvalifikovaly v roce 1994 do významné funkce prorektorky, do níž si ji vybral první porevoluční rektor univerzity prof. Josef Jařab. Ani jako prorektorka pro studium nezapomínala na své paleoslovenistické kořeny, jak svědčí skutečnost, že při slavnostních příležitostech využívala staroslověnské citáty, dle svých vlastních slov hovořila „cyrilometodějsky“.

Helena Bauerová se však především nesmazatelně zapsala do srdcí svých studentů. Nedávno při setkání absolventů univerzity návštěvníci této akce

u nás na katedře vzpomínali na její originální vyučovací metody, přičemž obzvláště živá je vzpomínka na proslulá „azъ pod titlou“ – tedy hlaholské jedničky udělované za aktivitu v seminářích, jejichž sbíráním studenti získávali nárok na zápočet. Dovolíte-li osobní vzpomínku, mne osobně právě tento netradiční přístup přivedl k celoživotnímu odbornému zájmu o staroslověnštinu. V zimním semestru v předmětu *Základy slavistiky* jsem měl jistý problém s docházkou. V posledním semináři mi však doc. Bauerová dala možnost vše napravit a za přednesení rozboru slova *křupan* jsem chybějící azъ pod titlou obdržel (za odvahu vystoupit jako první, za prokázání baltoslovanské lexikální shody, doklad na monoftongizaci diftongu a expresivní palatalizaci). Nu a pak to byl už jen malý krůček od křupana k zadání seminární postupové práce, k diplomce, dizertaci...

Těch diplomových prací doc. Bauerová vedla několik desítek (včetně pozoruhodných témat jako *Velkomoravské téma v české a slovenské beletrii* či *Staroslověnské chrestomatie a čítanky českých autorů*) a vychovala taktéž řadu doktorandů, z nichž někteří se stali následně jejími kolegy, ať už na olomoucké bohemistice, či na jiných pracovištích (D. Hradilová, J. Línek, V. Čermák, F. Čajka, M. Vepřek, L. Zábranský). Po jistou dobu bylo olomoucké „staroslověnsko v diaspoře“, jak říkala žertem jubilantka, prakticky jediným pracovištěm v ČR vychovávajícím novou generaci paleoslovenistiky. V neposlední řadě je Helena Bauerová autorkou snad nepřekonatelné čítanky *Texty ke studiu staroslověnštiny se slovníčkem*, která vychází v opakovaných vydáních a dotiscích již více než třicet let.

Ve své odborné činnosti (viz kompletní soupis její dosavadní publikační činnosti v tomto čísle v sekci „Varia“) se zaměřila především na problematiku jazyka a písemnictví církevní slovanštiny charvátské redakce s patřičným záběrem v širším kontextu nejstaršího slovanského písemnictví. Významnou měrou se dále zasloužila o zkoumání vědeckého odkazu F. V. Mareše a zejména V. Tkadlčíka. Také díky ní čerpá odborná veřejnost z knižní a archivní pozůstalosti obou badatelů v knihovně Centra Aletti Velehrad-Roma v Olomouci. Stranou jejího zájmu však nezůstala ani témata synchronní, připomeňme např. její komparatistické slavistické práce publikované spolu s olomouckými kolegy (s E. Lotkem a H. Flídrou),

a příznačné jsou též její popularizační články onomasticko-etymologické, v nichž se projevuje autorčin dlouholetý zájem o tyto specifické disciplíny. Mimoto však využila i svoji erudici serbokroatistickou, a to nejen v podobě výuky, ale i v případech překladů beletrie (poezie).

Oblastem vědeckého a pedagogického zájmu Heleny Bauerové je věnována většina statí tohoto čísla našeho časopisu *Bohemica Olomucensia*. Autory studií jsou její kolegové a žáci a navazují na odbornou konferenci s názvem „Sila učeníja“, která se konala při příležitosti životního jubilea H. Bauerové v říjnu 2019 (viz dále podrobnou zprávu T. Koudelíkové v sekci „Varia“). Nechybějí tak příspěvky speciálně paleoslovenistické (včetně statí A. Vlašič-Anić zaměřené na charvátskohlaholské písemnictví a obdobně tematicky koncipované studie P. Stankovské) mapující i nejžhavější současnost bádání o nejstarším slovanském jazyce (Š. Pilát – *Elektronický slovník jazyka staroslověnského – perspektivy dalšího rozvoje*) či problematiku české redakce církevní slovanštiny (F. Čajka). Příležitost oslav životního výročí jubilantky zřejmě motivovala etymoložky I. Janyškovou a H. Karlíkovou a taktéž J. Davida ke statím tematicky spojeným s jídlem a stolováním. Studie L. Zábranského z oblasti staroslověnského a charvátskohlaholského lexika taktéž rezonuje s rozsahem odborných prací Heleny Bauerové.

Jistě by se dalo napsat mnohem více o významu a dosahu osobnosti Heleny Bauerové. Ale nechám těm šťastným, kteří měli a stále mají možnost se s ní osobně setkávat, prostor pro své vlastní myšlenky a vzpomínky. Za celou redakci i Katedru bohemistiky FF UP přeji jubilantce hodně zdraví, životního elánu a duchovní síly. A vyjadřuji naději, že její typický úsměv, vlídná slova, pronikavý duch a azъ pod titlou nás budou ještě dlouho provázet.